

**TERENY POPRZEMYSŁOWE
I POGÓRNICZE.
SKALA PROBLEMU.
DOTYCHCZASOWE DZIAŁANIA
I PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ.**

Izabella Nawara-Słomska
Urząd Marszałkowski
Województwa Śląskiego

Katowice, 23 czerwca 2014 r.

Skala problemu

✓ Tereny przemysłowe szacunki Polska

Według szacunków Instytutu Ochrony Środowiska i Instytutu Ekologii Terenów Uprzemysłowionych powierzchnia terenów objętych degradacją w Polsce wynosi ponad 8 000 km² (800 000 ha), a powierzchnia obszarów zagrożonych przemysłową degradacją wynosi prawie 39 500 km² (3 950 000 ha).

✓ W centralnej części Województwa Śląskiego szacuje się:

- Około 800 terenów przemysłowych
- Około 500 składowisk odpadów

✓ Według danych GUS(2013 r.):

Około 4 892 ha – zdegradowanych i zanieczyszczonych terenów powinno być rekultywowane na terenie Województwa Śląskiego (por. w 2004r. – 7 700 ha).

Szacuje się, że rozwiązanie wszystkich problemów w kraju to koszt rzędu 1000 mld zł (1 bilion zł).

Tereny nie są dobrem nieskończonym!!!

Ponowne wykorzystanie terenów, które przestały pełnić funkcje gospodarcze, ogranicza zapotrzebowanie na nowe tereny niezbędne dla inwestycji (budowy infrastruktury, rozwoju przemysłu, usług i mieszkalnictwa)

Trzy kategorie terenów:

- I. Łatwe do komercjalizacji – ok.15-20%
- II. Wymagające interwencji i zaangażowania środków publicznych – ok.60-70%
- III. Wymagające najwyższych nakładów na rekultywację – ok.15-20% (w tym tereny wymagające podjęcia działań ze względu na zagrożenia środowiskowe)

W swoim Programie 2010 rząd niemiecki zapisał trwałe ograniczenie wykorzystania nowych terenów.

W ramach tego założenia dzienne wykorzystanie terenów powinno zostać zmniejszone ze **120 ha do 30 ha**. Oznacza to, że w większym stopniu należy sięgać po dawne tereny przemysłowe i te związane z produkcją rzemieślniczą.

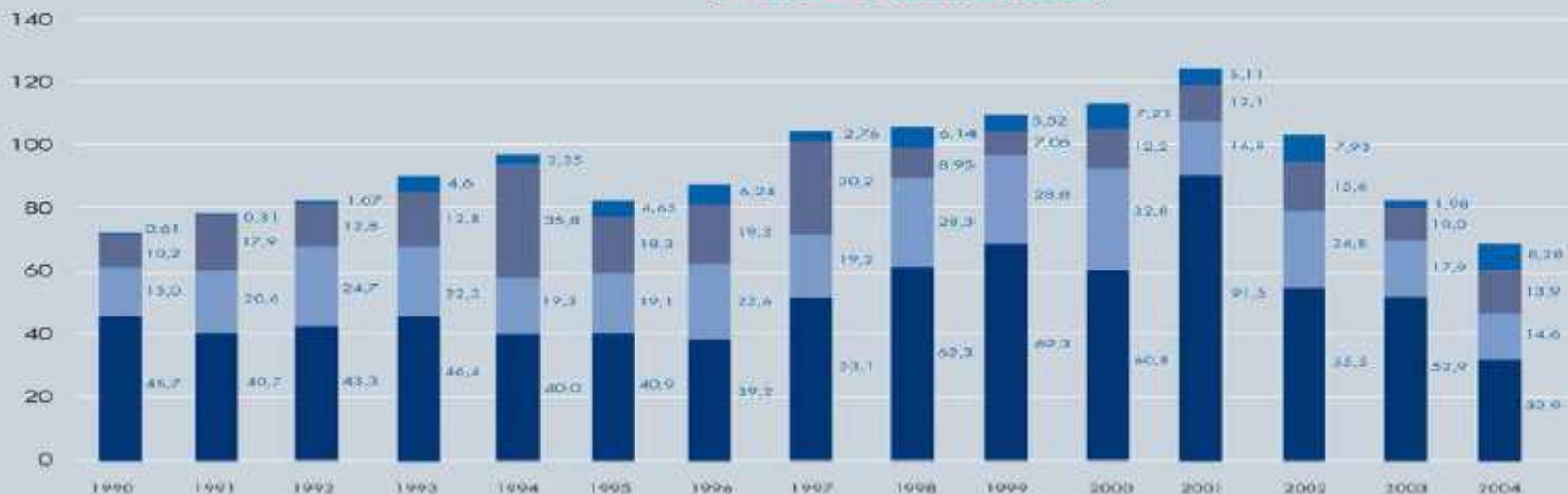
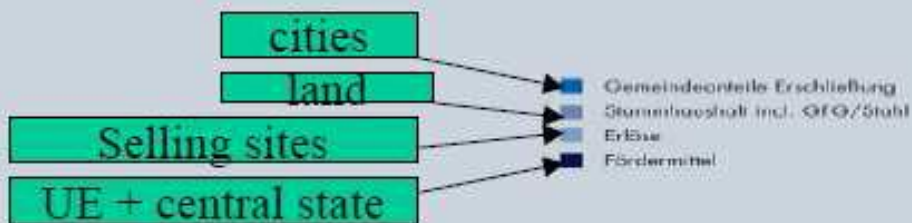
Niemcy, Francja, Polska

	NRW	NPdC	Województwo Śląskie
<i>Morfologia i geografia terenów typu brownfield</i>	Tereny postindustrialne o dużych powierzchniach duże podmioty industrialne usytuowane w dużych miastach	Postindustrialne tereny znajdują się poza dużymi miastami	Postindustrialne tereny znajdują się w większości w granicach dużych miast
<i>Własność postindustrialnych terenów</i>	Prywatni właściciele	Firma publiczna (Charbonnages de France)	Struktura własnościowa zróżnicowana i nieuregulowana. Dominuje własność Skarbu Państwa
<i>Rola władzy publicznej</i>	Region NRW – aktor kluczowy	Państwo i region muszą współpracować	Brak uregulowań prawnych w zakresie współpracy państwa i regionu.
<i>Natura publicznego operatora</i>	LEG koncentruje się na wielu funkcjach (operator ziemski, menadżer projektu, odpowiedzialny za oczyszczenie gleby, rozwój, planowanie przestrzenne, jest operatorem nieruchomości)	EPF – rola bezwarunkowa bez prac planowania i rozwoju (doprowadzenie do stanu „zero” lub krajobraz)	Brak operatora publicznego. Przypuszczalnie będzie to model zbliżony do modelu francuskiego. Rozważa się dwie wersje: utworzenie nowej instytucji przekazanie praw istniejącej już instytucji.

Struktura źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych

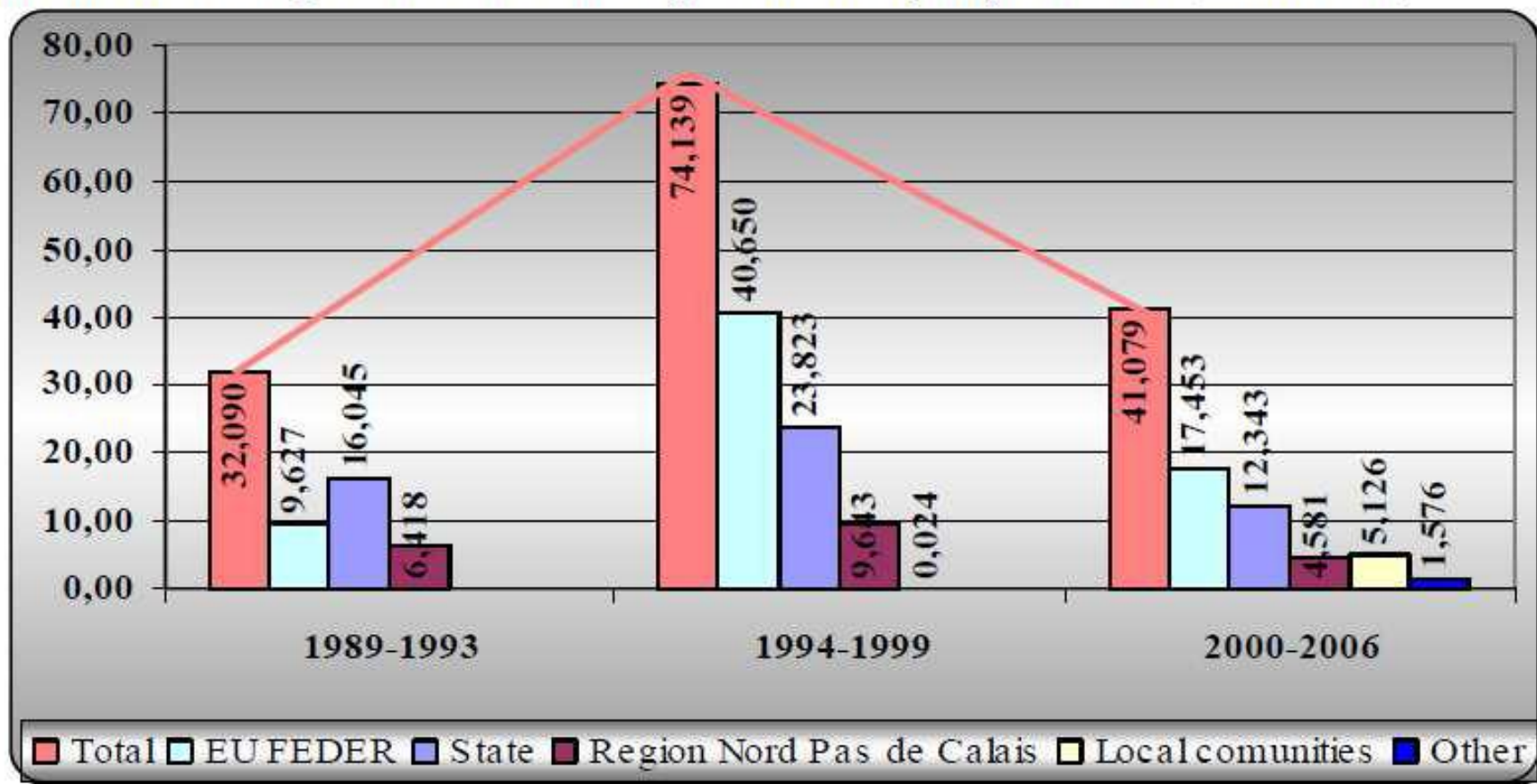
NORTH- RHINE WESTPHALIA – sources of financing

Grundstücksfonds Nordrhein-Westfalen
Mittelherkunft 1990 bis 2004
(Ist-Werte, Angaben in Mio €)

EPF NpC Francja

Źródła finansowania procesów rewitalizacji realizowanych przez EPF (w mln euro)

**Dotychczasowe działania
Województwa Śląskiego
w zakresie rewitalizacji
terenów
zdegradowanych.**

Wybrane działania Województwa Śląskiego w zakresie rewitalizacji terenów zdegradowanych

2003 – wykonanie opracowania pt. *„Wdrożenie Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej (RSIP) w Województwie Śląskim dla wsparcia planowania regionalnego i lokalnego, restrukturyzacji regionu oraz zarządzania w sytuacjach kryzysowych”*.
W ramach projektu pn.: *„Wdrożenie...”* opracowana została *„Metodyka waloryzacji terenów przemysłowych”*

2003-2006 Wdrożenie Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej (RSIP) oraz utworzenie wojewódzkiej bazy terenów przemysłowych funkcjonującej jako tzw. warstwa TPP

2005-2006 projekt Rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych: sposoby działania i zadania operatorów zarządzających gruntami - INTERREG IIIC

2006 – opracowanie arkusza inwentaryzacyjnego, który posłużył do przeprowadzenia wstępnej inwentaryzacji terenów we współpracy z powiatami i gminami województwa oraz utworzenie wojewódzkiej bazy terenów przemysłowych funkcjonującej jako tzw. warstwa TPP w ramach Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej

2008 Wojewódzki program przekształceń terenów przemysłowych i zdegradowanych

2009-2011 projekt Revita-Silesia (Program Operacyjny Kapitał Ludzki)

2009-2012 Ogólnodostępna Platforma Informacji – Tereny Przemysłowe i Zdegradowane (OPI-TPP)

2010 Inicjatywa JESSICA

Cele RSIP: stworzenie użytecznego narzędzia, wspierającego proces realizacji ustawowych zadań stojących przed Samorządem Województwa:

- optymalizacja procesów decyzyjnych administracji publicznej szczebla wojewódzkiego,
- **zwiększenie skuteczności ochrony środowiska,**
- usprawnienie procesów planistycznych na poziomie regionalnym,
- **podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa,**
- realizacja zadań związanych z gospodarką wodną (ewidencja wód i urządzeń melioracji),
- **śledzenie zmian społeczno-demograficznych** w ciągu ostatnich kilkunastu lat, a także stworzenie bazy dla wiarygodnych prognoz rozwoju regionu.

RSIP był systemem adresowanym głównie do jednostek administracji samorządowej i państwowej oraz jednostek naukowo-badawczych.

Użytkownikami systemu byli:

- ✓ **pracownicy Urzędu Marszałkowskiego** (imiennie wskazani przez dyrektorów wydziałów, kierowników jednostek),
- ✓ **Wojewódzkiego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Katowicach**,
- ✓ **pracownicy 26 urzędów miast/gmin oraz dwóch starostw powiatowych**,
- ✓ **Głównego Instytutu Górnictwa**,
- ✓ **Instytutu Ekologii Terenów Uprzemysłowionych**.

Na potrzeby realizacji zadań statutowych, w tym prowadzenia własnych prac naukowo-badawczych, wnioski o dostęp do systemu złożyły następujące uczelnie:

- **Uniwersytet Śląski (Katedra Botaniki Systematycznej oraz Katedra Geobotaniki i Ochrony Przyrody)**,
- **Akademia Ekonomiczna w Katowicach (Katedra Inwestycji oraz Katedra Badań Strategicznych i Regionalnych)**.

Podsystem masowej inwentaryzacji i waloryzacji terenów przemysłowych (TPP) był jednym z elementów RSIP.

Zapewnił możliwość gromadzenia wszystkich **najistotniejszych informacji o terenach przemysłowych**, jak również dokonania **klasyfikacji tych terenów**. Klasyfikacja terenów była przeprowadzona w oparciu o dwie metodyki: wstępną oraz zasadniczą. Zawierają one wielokryterialne analizy umożliwiające uszeregowanie terenów w zależności od stopnia zagrożenia, jaki stwarzają dla ekosystemu i zdrowia ludności.

Geometria terenów przemysłowych jest prezentowana jako jedna z warstw powierzchniowych systemu RSIP.

TPP zawiera obecnie informacje o ponad 400 obszarach.

We wrześniu 2012 roku GIG Katowice wraz z Urzędem Marszałkowskim zakończył realizację projektu pn.:

Ogólnodostępna Platforma Informacji – Tereny Przemysłowe i Zdegradowane (OPI-TPP)

Przedmiotem projektu było utworzenie **ogólnodostępnej, regionalnej bazy danych, zawierającej kompleksową informację o terenach przemysłowych oraz prowadzonej na nich działalności, w odniesieniu do elementów środowiska przyrodniczego będącej integralną częścią**

Otwartego Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej (ORSIP), który jest następcą Regionalnego Systemu Informacji Przestrzennej (RSIP).

Główne cele projektu:

- integracja działań na rzecz zrównoważonego rozwoju
- poprawa systemu zarządzania środowiskiem w województwie śląskim
- **powszechny i nieodpłatny dostęp społeczeństwa do informacji o środowisku**

www.opitpp.gig.eu

Sejmik Województwa Śląskiego przyjął Uchwałę Nr III/31/11/2008 z dnia 17.12.2008 roku

Wojewódzki program przekształceń terenów przemysłowych i zdegradowanych.

- wstępna i pełna waloryzacja terenów przemysłowych i zdegradowanych,
- klasyfikacja terenów przemysłowych i zdegradowanych,
- wybór tzw. terenów priorytetowych:
  - w kategorii zagrożeń środowiskowych
  - w kategorii przydatności do wykorzystania gospodarczego.
- opracowanie scenariuszy ich przekształceń terenów przemysłowych i zdegradowanych.

Projekt

Rewitalizacja zdegradowanych terenów przemysłowych: sposoby działania i zadania operatorów zarządzających gruntami

*(Rehabilitation of derelict industrial spaces:
means and assignments of public land operators)*

Partnerzy projektu

- Województwo Śląskie (Polska)
- Nord-Pas de Calais (Francja)
- Nadrenia Północna-Westfalia (Niemcy)

Termin realizacji

I etap: IX. 2005 – III. 2006

II etap: VII. 2006 – XII. 2006

Źródło finansowania

INTERREG IIC

Partnerzy projektu

- Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego (**Lider**)
- Zamek Cieszyn. Ośrodek badań nad kulturą materialną i wzornictwem (wcześniej Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości) (**Partner**)

Termin realizacji

01.01.2009 – 31.04.2011

Źródło finansowania

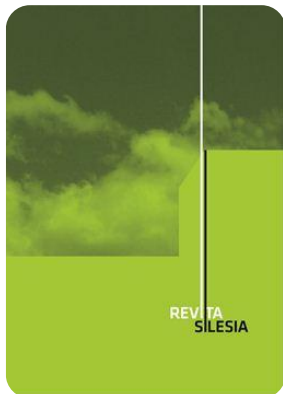
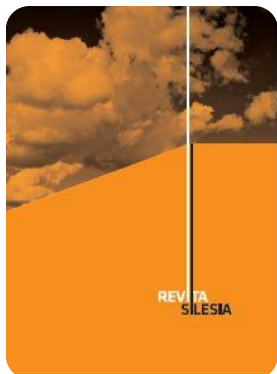
Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Priorytet VIII. Regionalne kadry gospodarki

Działanie 8.2. Transfer wiedzy

Poddziałanie 8.2.1. Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw

Cel główny

wzmocnienie powiązań między sektorem **MŚP** i sferą **B+R** oraz transfer wiedzy z zakresu rewitalizacji terenów zdegradowanych (w tym poprzemysłowych) i zagospodarowania przestrzeni publicznej

Grupa docelowa

- przedsiębiorcy z sektora mikro i MŚP
- pracownicy naukowcy zaangażowani lub zainteresowani rewitalizacją terenów zdegradowanych i zagospodarowaniem przestrzeni publicznej

Projekt REVITA SILESIA - regionalna sieć współpracy

W spotkaniach w ramach projektu udział wzięło ponad **320 uczestników** reprezentujących:

- instytucje naukowe
- przedsiębiorstwa z sektora MSP

REVITA SILESIA

SPOTKANIE WARSZTATOWE
23.06.2009

KONFERENCJA
24.06.2009

szczegóły na www.revita-silesia.pl

lider projektu:
Wydział Gospodarki Urzędzie Marszałkowskiego Województwa Śląskiego ul. Ligonia 46, 40-037 Katowice, tel. +48 (32) 20 78 572, 20 78 581, fax +48 (32) 257 21 21, gospodarka@slaskie-region.pl

partnerzy projektu:
Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie, ul. Zamkowa 3abc, Cieszyn, tel. +48 (33) 951 08 21, fax +48 (33) 951 08 21 w. 16, revita@zamek.cieszyn.pl

Rewitalizacja a ochrona środowiska.
Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie, ul. Zamkowa 3abc, Cieszyn.

Czy stać nas na brak systemu rewitalizacji?
Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie, ul. Zamkowa 3abc, Cieszyn.

Chrobak - Najlepsza Inwestycja

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ponad **50 prelegentów** reprezentujących:

- JST
- przedsiębiorstwa prywatne
- przedsiębiorstwa państwowe
- JBR
- agencje rozwoju
- wyższe uczelnie
- stowarzyszenia

REVITA SILESIA

KATOWICE

1. Konferencja otwierająca projekt
2. Dwa spotkania warsztatowe

CIESZYN

3. Dwa spotkania warsztatowe
4. Dwa spotkania informacyjno - doradcze
5. Wystawa „La Dolce Revita”

KATOWICE

6. Konferencja podsumowująca projekt

szczegóły na www.revita-silesia.pl

lider projektu:
Wydział Gospodarki Urzędzie Marszałkowskiego Województwa Śląskiego ul. Ligonia 46, 40-037 Katowice, tel. +48 (32) 20 78 572, 20 78 581, fax +48 (32) 257 21 21, gospodarka@slaskie-region.pl

partnerzy projektu:
Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie, ul. Zamkowa 3 abc, 43-400 Cieszyn, tel. +48 (33) 951 08 21, fax +48 (33) 951 08 21 w. 16, revita@zamek.cieszyn.pl

Projekt jest zgodny z zasadą równości szans, w tym kierunku kobiet i mężczyzn.

wystawa objęta Honorowym Patronatem przez Stowarzyszenie Architektów Polskich SA RP

partnerzy:

Projekt Revita - Śląskie współfinansowany przez UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wystawa La Dolce (re)Vita

W ramach projektu zorganizowana została również wystawa La Dolce (re)Vita na której zaprezentowano konkretne europejskie przykłady rewitalizacji.

Cel

Promocja dobrych praktyk z zakresu rewitalizacji terenów zdegradowanych oraz zagospodarowania przestrzeni publicznej, które można wykorzystać w warunkach polskich.

**W okresie
13.08.2010 - 10.10.2010 wystawę
odwiedziło ponad 200 osób**

Badania

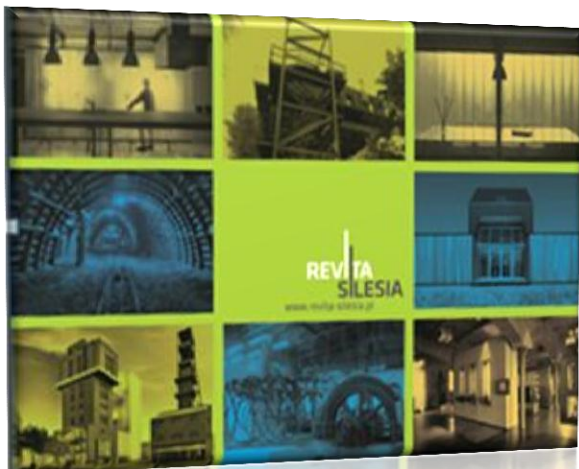
- Technologie rewitalizacji i zagospodarowania terenów zdegradowanych – IETU Katowice
- Korzyści społeczne, ekonomiczne i środowiskowe wynikające z rewitalizacji terenów zdegradowanych – IRM Kraków
- Uwarunkowania prawne rewitalizacji terenów zdegradowanych w województwie śląskim – IRM Kraków

BAZA OFERT

W ramach projektu zbudowano ogólnodostępną bazę ofert potencjalnych partnerów w procesach rewitalizacji. Baza ta stanowi źródło informacji odnośnie instytucji, przedsiębiorstw oraz osób prywatnych zajmujących się problematyką szeroko pojętej rewitalizacji terenów zdegradowanych.

Dostępna jest ona na stronie www.revita-silesia.pl i wciąż jest rozbudowywana.

REVITA
SILESIA
www.revita-silesia.pl

Inicjatywa JESSICA:

- ✓ Komisja Europejska
- ✓ Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)
- ✓ Bank Rozwoju Rady Europy (CEB).

Cel:

wspieranie rozwoju obszarów miejskich oraz wzbogacenie bezzwrotnych dotacji instrumentami inżynierii finansowej (pożyczki, wkłady kapitałowe, gwarancje) oraz jest doskonałym przykładem na promowanie partnerstwa publiczno-prywatnego.

Śląski Klaster Rewitalizacji i Technologii Środowiskowych

(powołanie 1 lipca 2011 r.)

Operator:

Park Przemysłowo Technologiczny EkoPark sp. z o.o.

Patronat:

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Pośredni
efekt
realizacji
projektu
Revita-Silesia

ŚLĄSKI KLASTER REWITALIZACJI
I TECHNOLOGII ŚRODOWISKOWYCH

www.revitaklaster.pl

Śląskie. Pozytywna energia

Projekt

„Wspieranie regionalnych powiązań kooperacyjnych poprzez rozwój Śląskiego Klastra Rewitalizacji i Technologii Środowiskowych”.

Cel projektu

Transfer wiedzy poprzez organizację spotkań i konferencji, kampanii informacyjno-promocyjnych z zakresu rewitalizacji terenów zdegradowanych oraz ich ponownego wykorzystania na cele gospodarcze, społeczne, środowiskowe, kulturowe itp.

Źródło dofinansowania

Regionalny Program Operacyjny

Województwa Śląskiego na lata 2007–2013

Priorytet 1. Badania i Rozwój Technologiczny, Innowacje i

Przedsiębiorczość Działanie 1.3. Transfer Technologii i Innowacji

ŚLĄSKI KLASTER REWITALIZACJI
I TECHNOLOGII ŚRODOWISKOWYCH

Termin realizacji: 2012-2014

Wartość projektu: 784 615,60 zł

Kwota dofinansowania: 666 923,26 zł

Podstawowe zadania i cele klastra

REALIZACJA WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH I ROZWÓJ PARTNERÓW KLASTRA

ŚLĄSKI KLASTER REWITALIZACJI
I TECHNOLOGII ŚRODOWISKOWYCH

Śląskie. Pozytywna energia

Członkowie

Klaster obecnie liczy **28** uczestników, w tym:

- **20** z sektora MŚP,
- **4** z sektora nauki,
- **4** z sektora instytucji otoczenia biznesu.

Sektor MŚP

Sektor nauki

WYŻSZA SZKOŁA BIZNESU
W DĄBROWIE GÓRNICZEJ

Sektor Instytucji Otoczenia Biznesu

revitapark

Powiązania klastrowe i sieci współpracy sprzyjają:

- realizacji wspólnych przedsięwzięć sfery nauki i biznesu
- rozwojowi przedsiębiorstw – zdobycie nowych rynków
- komercjalizacji wiedzy – wykorzystanie wiedzy naukowej na gruncie praktyki gospodarczej

Długoterminowe efekty funkcjonowania sieci współpracy oraz klastrów:

- ograniczenie inwestycji na terenach zielonych
- zwiększenie wykorzystania terenów typu „brownfield”
- podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa śląskiego
- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej regionu

WARIANTY SYSTEMU REWITALIZACJI?

(propozycje dla Województwa Śląskiego)

Regionalny operator procesu rewitalizacji terenów przemysłowych to wyspecjalizowany podmiot mogący prowadzić działania remediacyjne i rekultywacyjne na terenach zgłaszanych do systemu rewitalizacji terenów przemysłowych.

Funkcje regionalnego operatora:

- systematyczne prowadzenie badań terenów przemysłowych oraz ich rekultywacja
- rewitalizacja terenu w przypadku istotnego znaczenia z punktu widzenia województwa,
- prowadzenie analizy i oceny regionalnej zagrożeń związanych z degradacją terenu oraz możliwościami rozwoju regionalnego

Mocnymi stronami takiego rozwiązania są:

- gwarancja właściwej kontroli procesów w kontekście rozwoju województwa
- uporządkowanie danych i informacji o terenach przemysłowych w województwie
- stworzenie standardu postępowania z terenami w skali gminy i w skali wojewódzkiej
- zwiększenie wykorzystania terenów przemysłowych zamiast terenów zielonych
- efektywne wykorzystanie środków zewnętrznych w zagospodarowaniu przestrzeni województwa

Warianty systemu rewitalizacji:

Skonsolidowany (regionalny operator dla wszystkich terenów)

- duży wpływ Województwa na realizację programu przekształceń terenów przemysłowych i zdegradowanych
- strategiczna rola Województwa w zakresie rewitalizacji regionu

Rozproszony (brak operatora)

- brak wpływu Województwa na realizację programu ...
- nieformalna rola Województwa w zakresie rewitalizacji regionu (instrumenty finansowe)

Mieszany (regionalny operator tylko dla terenów strategicznych)

- pośredni wpływ Województwa na realizację programu ...
- półformalna rola Województwa w zakresie rewitalizacji regionu (instrumenty prawne)

System skonsolidowany:

Zagrożenia

- brak podstaw prawnych do prowadzenia rewitalizacji terenów przez Województwo (Uchwała Sejmiku nie ma rangi ustawy)
- tylko tytuł prawny do nieruchomości jest podstawą do działań rewitalizacyjnych (możliwy zarzut niegospodarności)
- brak możliwości wskazania operatora (działania nieformalne)

Niezbędne działania

- zmiana zapisów ustawowych (dużo większe kompetencje dla województw w zakresie rewitalizacji, cel publiczny, zaszłości PP)
- zapewnienie znacznych środków finansowych (budżet państwa, fundusze celowe, kredyty bezzwrotne, itp.)
- powołanie operatora (jednostka budżetowa województwa)

Szanse

- Konieczność podjęcia decyzji politycznej i zapewnienie źródeł finansowania – szansa niewielka

System rozproszony:

Zagrożenia

- niejednolita strategia dla całego województwa oraz brak regionalnej jednostki monitorującej (nadzór)
- brak hierarchicznej bazy projektów rewitalizacji
- rozdysponowanie środków finansowych na mniejsze projekty (nie ma efektu skali)

Niezbędne działania

- wdrożenie inicjatywy JESSICA ze szczególnym wskazaniem na: projekty zintegrowane i tworzenie BPO i CRB
- promocja inicjatywy JESSICA wśród gmin

Szanse

- stałe źródło finansowania systemu (odnawialność środków)
- utworzenie silnej lokalnej instytucji finansowej

System mieszany:

Zagrożenia

- identyczne jak dla systemu skonsolidowanego i rozproszonego

Niezbędne działania

- nieformalne wskazanie podmiotu jako regionalnego operatora
- wdrożenie inicjatywy JESSICA oraz jej promocja

Szanse

- identyczne jak dla systemu rozproszonego

Dziękuję za uwagę

Izabella NAWARA-SŁOMSKA

**Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
Wydział Ochrony Środowiska**

**ul. Wita Stwosza 7
40-037 Katowice
tel. +48 (32) 78 35 611
fax. +48 (32) 78 35 606
inawara-slomska@slaskie.pl**

Śląskie. Pozytywna energia